

בס"ד. שיחת יום ב' פ' נח, כ"ט תשרי, ה'תשכ"ב.

— התוועדות „צאתכם לשלום“ להאורחים שיחיו —

בלתי מוגה

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לא' האורחים שלימד ניגון חדש, לחזור ולנגנו, וניגן את הניגון "כד יתבון ישראל כו". ואח"כ צוה כ"ק אדמו"ר שליט"א שינגן הניגון "הושיעה את עמך"].

א. דובר כמ"פ שכל עניני התורה, מלשון הוראה¹, שכשם שהם הוראה לבנ"י שלהם ניתנה התורה, כמו כן הם הוראה כביכול לגבי הקב"ה נותן התורה — כמובן מנוסח הברכה שקבעו חז"ל "ונתן לנו את תורתו" (תורה שלו), היינו, שגם אצלו כביכול ה"ז ענין של תורה והוראה, וכדרשת חז"ל² על הפסוק³ "מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל", "מה שהוא עושה הוא אומר לישראל לעשות".

ומזה מובן גם בנוגע לציווי התורה "אל יפטר אדם מחבירו אלא מתוך דבר הלכה"⁴ — שזוהי הוראה הן בנוגע לאדם וחבירו למטה, והן בנוגע לאדם וחבירו ביחס לבנ"י והקב"ה, אדם העליון שעל הכסא, שנקרא גם חבירו, כדרשת חז"ל⁵ "רעך ורע אביך אל תעזוב", זה הקב"ה, וקאי גם על בנ"י שנקראים "אחותי רעייתי"⁶, אחים ורעים להקב"ה⁸.

ב. ובהקדמה — שלכאורה אינו מובן, איך שייך לומר "יפטר אדם מחבירו" ח"ו ביחס לבנ"י והקב"ה, ש"מלא' כל הארץ כבודו"?!⁹

וכפרט ע"פ הידוע¹⁰ בנוגע להמצוות דיחוד ה', אמונתו, אהבתו ויראתו כו', שהם מצוות תמידיות שחיובם לא יפסוק לרגע אחד במשך חיי האדם, ונמצא, שע"פ ציווי התורה מושללת מלכתחילה האפשרות ד"יפטר אדם מחבירו" ביחס לבנ"י והקב"ה?!

1) ראה רד"ק לתהלים יט, ח. גו"א ר"פ	6) משלי כו, יו"ד.
בראשית. זח"ג נג, ב.	7) שה"ש ה, ב. וראה לקו"ת שה"ש לה,
2) שמו"ר פ"ל, ט.	ד. ובכ"מ.
3) תהלים קמו, יט.	8) זהר שם. וראה סידור (עם דא"ח) שער
4) ברכות לא, א. וש"נ. "רשימות" חוברת	הק"ש עו, ד ואילך. תו"ח שמות תנג, א
כד ע' 8 ואילך. וראה גם ד"ה אל יפטר כו'	ואילך. ועוד.
דאשתקד (תו"מ חכ"ט ע' 173 ואילך).	9) ישע"ו, ג.
5) שמו"ר רפכ"ז. זח"ב נה, רע"ב. הובא	10) ראה אגרת המחבר שבריש ספר
בפרש"י (ד"ה דעלך) שבת לא, א.	החינוך (בסופה).

והביאור בזה:

לכל לראש — ישנו דין שאם "הי' מהלך במבואות המטונפות לא יקרא ק"ש, ולא עוד אלא שאם הי' קורא ובא, פוסק"¹¹ (כמדובר לעיל¹²). והיינו, שאע"פ שהענין דק"ש (שעיקרו הוא פסוק ראשון¹³) הוא "שמע ישראל הוי' אלקינו הוי' אחד"¹⁴ [ומיד לאח"ז אומרים שנמשך "(ברוך) שם כבוד מלכותו (עד) לעולם ועד"¹⁵], מ"מ, ישנו מצב שצריכים להפסיק מאמירת ק"ש, שזהו"ע ד"יפטר אדם מחבירו".

ויתירה מזה:

מבואר בתניא¹⁶ ש"עיקר ההכנה לשמה לעכב הוא בתחלת הלימוד בכינונים", והיינו, שסדר העבודה בכינונים, ש"זוהי מדת כל אדם ואחרי' כל אדם ימשוך"¹⁷, שרק בתחלת הלימוד ישנה הכוונה לשמה, אבל לאח"ז, באמצע הלימוד, כאשר עוסק בלימוד שכל התורה שמדבר בענינים גשמיים, הרי אע"פ שזהו"ע של תורה, ש"אורייתא וקוב"ה כולא חד"¹⁸, מ"מ, כיון שהציווי דמצות לימוד התורה הוא להבין ולהשיג בשכלו, ועד שגם השכל דנפש הבהמית יבין את הענין הנלמד — בהכרח להפסיק מהכוונה לשמה (שתשאר רק באופן של "פעולה נמשכת" מהכוונה הגלוי' בתחלת הלימוד), ולהתעסק בהבנת הלימוד.

ומובן, שבערך הכוונה לשמה שבתחלת הלימוד, הרי ההפסק מהכוונה לשמה באמצע הלימוד — הוא בבחינת "יפטר אדם מחבירו". ועוד זאת, שישנו ענין שהוא לא רק בבחינת "יפטר" בלבד, היינו, שהולך ועובר מדרגא אחת לדרגא אחרת שהיא בערך לדרגא הראשונה, אלא הליכה ומעבר בין שתי דרגות שיש ביניהם חילוק שבאיך ערוך, עד כדי כך, שיש צורך בענין של מסירת נפש בשביל מעבר זה — כדברי רבינו נשיאנו¹⁹ שזהו ענין של מסירת נפש לילך ("אזועקגיין") מהדביקות באלקות ולעבור לקיום מצוה של "ואהבת לרעך כמוך"²⁰ שזהו (לא רק מצוה סתם, אלא) "כלל גדול בתורה"²¹.

(11) ברכות כד, ב. (17) שם רפי"ד.
 (12) שיחת יום שמח"ת ס"ט ואילך (לעיל) (18) שם פי"ד, רפכ"ג (ועוד) — בשם
 ע' 128 ואילך). (א) הוזהר (ראה זח"ב ס, סע"א. לקו"ת נצבים מו,
 (13) ראה שו"ע אדה"ז או"ח רסנ"ח. (א) (19) לקו"ד ח"א מה, א. — וראה גם
 סס"א ס"ז. סס"ג ס"ה. עוד. (14) ואתחנן ו, ד. (20) קדושים יט, יח.
 (15) פסחים נו, א. (21) תו"כ ופרש"י עה"פ.
 (16) ספמ"א (נח, ב).

וענין זה הוא לא רק אצל בינונים (כמו הענין האמור בנוגע להפסק הכוונה לשמה לאחרי תחלת הלימוד) — שהרי דברי רבינו נשיאנו הנ"ל נאמרו אודות רבינו הזקן, בעל התניא והשולחן-ערוך, כפי שמבאר רבינו נשיאנו בכמה שיחות שהי' נשמה דאצילות²², ויתירה מזה, נשמה חדשה²³, וזה הי' מעמדו ומצבו בהיותו בעלמא דין מלובש בגוף — שזוהי דרגא נעלית ביותר, שלא בערך כלל לדרגת הבינונים. וגם בדרגא זו ישנו ענין של "יפטר", ולא רק לדרגא שבערך, אלא "יפטר" לדרגא שהיא רחוקה ממנה בתכלית הריחוק באופן של איך-ערוך, עד שמעבר זה דורש ענין של מסירת-נפש!

ומזה מובן שגם ביחס לבנ"י והקב"ה ישנו מצב שבו צריך להיות — ע"פ ציווי התורה — ענין של "יפטר אדם מחבירו".

וכשם ששני יהודים נפטרים זה מזה "מתוך דבר הלכה" — הרי "מגיד .. ליעקב .. (ו)לישראל" לפי שזהו "דבריו .. חוקיו ומשפטיו", שכן הוא הסדר למעלה — שכאשר ישנו הציווי לישראל שבזמן ומצב זה צריך להיות הענין ד"יפטר" ביחס להקב"ה (באופנים האמורים לעיל), הרי זה צ"ל "מתוך דבר הלכה".

ג. ויש לבאר תוכן הענין ד"יפטר .. מתוך דבר הלכה" בעבודת השם — שהעצה להענין ד"יפטר", שיהי' זה "מתוך דבר הלכה", ענין של תורה, ובתורה גופא (לא באופן של שקו"ט בהבנה והשגה שבדבר, אלא) הלכה פסוקה דוקא,

— כמובא בדברי הגמרא לעיל מיני' כמה דוגמאות "היכי דמי דבר הלכה", שכולם הם "הלכות פסוקות שאין עליהם קושיות ותירוצים שיהא צריך להרהר בהן"²⁴,

וכמובן גם מדברי הגמרא²⁵ בפירוש דברי יוסף לאחיו "אל תרגזו בדרך"²⁶, "אל תתעסקו בדבר הלכה שמא תרגז עליכם הדרך" (תתעו), שהכוונה בזה ללימוד "לעיוני" דוקא, כי, מצד העסק בעיון והעמקה בשקו"ט דפולולה של תורה, עלול לסטות מהדרך ולתעות ביער בין חיתו טרף, ולכן, הלימוד בדרך צריך להיות "למיגרס". וזהו גם הטעם הפשוט לכך שצריך ליפטר מחבירו מתוך דבר הלכה דוקא —

(22) ראה סה"ש תש"ו ע' 6. וש"נ.
 (23) ראה סה"ש שם ריש ע' 127. וש"נ.
 (24) פרש"י שם.
 (25) תענית יו"ד, ב (ובפרש"י). וראה גם לקו"ש חל"ה ע' 198 ואילך. וש"נ.
 (26) ויגש מה, כד.

הן בנוגע לבנ"י שנפטרים איש מרעהו (כדלקמן ס"ד), והן בנוגע לבנ"י והקב"ה (כדלקמן ס"ח).

ד. הסיבה לכך שצריכים ליפטר איש מרעהו ("יפטר אדם מחבירו"), היא — מפני ש"מה' מצעדי גבר כוננו ודרכו יחפץ"²⁷, היינו, שלכל אחד יש שליחות במקום פלוני ובענין פלוני, ולכן, גם כאשר כו"כ מבנ"י נפגשים יחדיו לשעה ויותר מזה, הנה לאחרי כן צריכים הם ליפטר איש מרעהו כדי להביא את "דבר הוי"י" איש איש למקומו.

ולכן, בכוא הזמן שעומדים ליפטר איש מרעהו, אי אפשר להציע ולומר שלא יפטר זה מזה, דכיון שפלוני צריך למלא שליחותו במקום אחד ופלוני צריך למלא שליחותו במקום שני, צריכים הם ליפטר איש מרעהו ע"פ ציווי הקב"ה.

אלא, שיש צורך לשלול את התוצאות הבלתי-רצויות שעולות להיות מזה שנפטרים איש מרעהו, שכן, כאשר פלוני פונה לכיוון אחד ופלוני פונה לכיוון שני, עלול להיות מצב של העדר הקירוב, העדר השלום ופירוד בין אדם לחבירו.

ועל זה נותן הקב"ה את הכח והאפשרות לפעול שיהי' זה רק ריחוק במקום, אבל עדיין ישאר הקירוב האמיתי כמו שהי' קודם הפירוד במקום — עי"ז ש"יפטר אדם מחבירו .. מתוך דבר הלכה":

העצה לשלול את ענין הפירוד לאחרי שנפטרים זה מזה היא — עי"ז שנפטרים זה מזה באופן שמתאחדים בענין של תורה, ש"כל התורה ניתנה לעשות שלום בעולם, שנאמר²⁸ דרכי' דרכי נועם וכל נתיבותי' שלום" (כמ"ש הרמב"ם בסוף הלכות חנוכה, מספרי²⁹).

והענין בזה:

תורה — היא למעלה ממקום, שהרי התורה מצד עצמה נאמר עלי³⁰ "ואהי' אצלו גו' שעשועים" (כמוזכר לעיל³¹), וכמבואר בארוכה בקונטרס אחרון בתניא³² ובלקוטי תורה³³ שמעלת התורה היא שלא בערך לגבי

(27) תהלים לז, כג. וראה אג"ק אדמו"ר
 מוהרי"צ ח"ג ע' תקסא (נעתק ב"היום יום"
 יד חשון), שם ח"ה ע' קג (נעתק ב"היום יום"
 י תמוז). ועוד.
 (28) משלי ג, יז.
 (29) נשא ו, כו (וראה גם לקו"ש ח"ח ע'
 349 ואילך. וש"נ).
 (30) משלי ח, ל.
 (31) שיחת ליל שמח"ת ס"ה (לעיל ע' 94
 ואילך).
 (32) ד"ה דוד זמירות קרית להו (קס, א
 ואילך).
 (33) במדבר יח, א ואילך.

שעשועים דבני אדם, היינו, לא זו בלבד שהיא למעלה מהענין ד"זמירות" ("זמירות היו לי חוקיך"³⁴), אלא גם הענין ד"שעשועים" שלמעלה מ"זמירות", הנה אם זה ענין של "שעשועים" שקשור עם בני אדם ("שעשועי את בני אדם"³⁵), הרי התורה היא שלא בערך למעלה יותר, להיותה "אצלו שעשועים, אצלו דוקא".

וביחד עם זה, הנה התורה "לא בשמים היא"³⁶, אלא נמשכה וירדה עד למטה מעשרה טפחים, במקום דוקא, וכמבואר בארוכה בתניא³⁷ ש"התורה ירדה ממקום כבודה .. ומשם נסעה וירדה .. ממדרגה למדרגה .. עד שנתלבשה .. בדיו על הספר כו".

ולאיזה תכלית וכוונה ירדה התורה למטה במקום — לא כדי שתשאר לעצמה, אלא כדי לעשות שלום בעולם.

ומזה מובן שיש בכח התורה לחבר ולאחד את שני היהודים שנפטרים זה מזה — להיות מציאות אחת, אע"פ שבשטח המקום יהי' אחד במקום זה והשני במקום אחר.

ה. אמנם, ביאור זה הוא על הצורך שיפטר אדם מחבירו מתוך ענין של תורה, אבל עדיין אינו מובן למה צריך ליפטר "מתוך דבר הלכה" דוקא, הלכה פסוקה, ולא לימוד באופן של הבנה והשגה בשקו"ט שבתורה?

ובפרט ע"פ המבואר (בהמשך תרס"ו³⁸ ובכ"מ) גודל מעלת לימוד התורה באופן של שקו"ט דוקא, לברר את החושך שבעניני קושיא ורמינהו כו', שע"ז גורמים למעלה נחת רוח היותר עליון, ועז"נ³⁹ "יעשה למחכה לו", "למאן דחקין למלה דחכמתא"⁴⁰.

ומה גם שדוקא בלימוד באופן של בירור הקושיות כו' מודגש ענין השלום — שלכתחילה יש מחלוקת בין שני צדדים, ולאח"ז עושים שלום ביניהם (משא"כ כאשר אין מלכתחילה ענין של מחלוקת, אזי לא ניכרת מעלת השלום), וא"כ, הלימוד באופן של שקו"ט שייך יותר לכאורה לנדוד, שצריך לפעול שלילת ענין המחלוקת והפירוד.

ואעפ"כ אמרו "אל יפטר אדם מחבירו אלא מתוך דבר הלכה" דוקא, וכאמור, ע"פ דרשת חז"ל עה"פ "אל תרגזו בדרך", מושלל הענין דפולא דאורייתא.

38) ע' עח ואילך.

39) ישע"י סד, ג.

40) זח"א קל, ב.

34) תהלים קיט, נד.

35) משלי ח, לא.

36) נצבים ל, יב. וראה ב"מ נט, ב.

37) פ"ד (ח, ב).

ו. ויובן ע"פ המדובר בחג הסוכות⁴¹ בביאור מ"ש ביעודים דימות המשיח "כי מלאה הארץ דעה את הוי' כמים לים מכסים"⁴²: לכאורה אינו מובן: למה לא מספיק הענין ד"מלאה הארץ דעה את הוי'" לפעול את כל הענינים שצריכים להיות בימות המשיח, עד ש"לא ירעו ולא ישחיתו גו"⁴², שנוסף לזה יש צורך בדרגא עליונה יותר — "כמים לים מכסים"?

ונתבאר בזה, ש"מלאה הארץ דעה את הוי'" — בעבודת האדם — הרי זה רק באופן ש"דעה את הוי'" ממלאת את כל מציאותו של האדם עד כמה שיכול להכיל, משא"כ "כמים לים מכסים" הרי זה באופן ש"דעה את הוי'" חודרת בו עד כדי כך שמתבטל ממציאותו ("ער ווערט אויס מציאות"), בדוגמת המים שמכסים את כל מה שיש ביס, עד שלא רואים הבדל בין ההר שבים לבקעה שבים (כידוע שגם בקרקעית הים ישנם הרים וגבעות, שטח מישור וכו'), כיון שהמים עולים ומכסים (לא רק את הבקעה, אלא) גם את ההר שבים, ודוגמתו בנמשל, ש"מי הדעת"⁴³, "דעה את הוי'" מכסים את כל המציאות, עד שלא ניכרת מציאותו של האדם, אם הוא חכם גדול, בדוגמת הר, או חכם קטן, בדוגמת הר קטן, או איש פשוט, בדוגמת בקעה, ומה שנראה וישנו אצל כולם, הרי זה רק "דעה את הוי'".

וכמשנת"ל שרואים במוחש גם אצל מי שעוסק בתורה, שכל זמן שאינו מגיע לביטול מציאותו, הרי הוא במצב של פירוד מחבירו, ואדרבה, מצד זה שעוסק בלהט ("ער קאָכט זיך") בתורה, בפלפולא דאורייתא, יכול לבוא למצב של פירוד היותר גדול מחבירו שלא הגיע למדרגתו.

וכמדובר לעיל שדוקא אדם פשוט שאינו שייך להבנה והשגה, כך שבעולמו ובהערכת המציאות של האדם הלומד תורה, אין לאיש פשוט שום מציאות כלל, הנה כאשר מחשיבו למציאות ע"י ההתקשרות עמו, אם עי"ז שנותן לו ציווי, או עי"ז שמתחיל ללמוד עמו איזה ענין — אזי יכול להיות יחד עמו באותם ד' אמות ללא מריבה כו';

משא"כ כאשר מדובר אודות חכם גדול וחכם קטן, שחכמתו של החכם הקטן יש לה ערך לחכמת החכם הגדול, אלא שיש לו כמה קושיות וכמה פירוקים כו', אזי יכול להיות שחכם הגדול יחשיבנו כמי "שאין לו

42) ישעיה' יא, ט.

43) ראה רמב"ם הל' מקוואות בסופן.

41) שיחת שמחת ביה"ש סל"ט ואילך

(לעיל ע' 84 ואילך).

מוח בקדקדו", כהלשון בש"ס⁴⁴ שנאמר על א' מגדולי ישראל שהי' המקשר בין התנאים והאמוראים, אלא שמצד גודל החכמה של זה שלמעלה הימנו, נחשב הוא כמי שאין לו מוח בקדקדו, בה בשעה שממנו דורשים שיהי' מוח בקדקדו (משא"כ איש פשוט שלא דורשים ממנו דבר כזה), וכיון שאין לו מוח בקדקדו, הרי לא זו בלבד שאין ביניהם מעמד ומצב של שלום, אלא יתירה מזה, שנעשה פירוד היותר גדול.

ומזה מובן שכדי לפעול הענין ד"לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי", עד שיוכל להיות "נער קטן נוהג בהם"⁴⁵, הרי זה דוקא עי"ז ש"דעה את הוי"ו" נעשית (לא רק "מלאה הארץ דעה", אלא) באופן ד"כמים לים מכסים", שמי הדעת פועלים ביטול עד שמכסים גם את ההר גבוה שבים, שלא תראה מציאותו, כי אם "דעה את הוי"ו", כך שלא יהי' בו ענין של התנשאות אפילו לגבי חכם קטן.

ז. עפ"ז יש לבאר גם הטעם ש"אל יפטר אדם מחבירו אלא מתוך דבר הלכה":

כאשר נפטרים איש מרעהו לא מתוך דבר הלכה, הלכה פסוקה, אלא מתוך ענין של שקלא וטריא שבתורה, אזי יכול להיות מעמד ומצב שאומרים עליו ש"אורייתא הוא דקא מרתחא לי"⁴⁶ [דאף ש"אורייתא הוא דקא מרתחא לי", אבל אעפ"כ, הרי זה בכל זאת מעמד ומצב של רתיחה כו'], ועד שיבוא לצעוק על חבירו ש"אין לו מוח בקדקדו"...

ונמצא, שהעסק בשקו"ט שבתורה בשעה שנפטרים איש מרעהו יוסיף עוד יותר ב"יפטר אדם מחבירו" — לא רק במקום, אלא עוד זאת, שיהי' ביניהם פירוד גדול ביותר, דוקא מצד הענין השכלי שלמדו בתורה. וטעם הדבר — לפי שהתורה נתלבשה בשכל דנפש הבהמית, ובשכל דנפש הבהמית מצד עצמה (לולי עבודת נפש האלקית בענין זה), ככל שיתוסף בענין השכל, יתוסף יותר ישות, כך, שאפילו בשעה שעוסק בשכל של אלקות, לימוד התורה, הרי כל זמן שלא נעשה אצלו מעמד ומצב ד"כמים לים מכסים", עלול הוא לבוא לריתחא כזו שתגרום לפיטור ופירוד הכי גדול, ואז יכול לסטות מדרך המלך, מלכו של עולם, ולתעות ביער בין חיותו טרף — ענין הפירוד, ישות וגאווה, שזהו בדוגמת חיותו טרף, כיון שגאווה היא שרש ומקור לכל מדות רעות שבעולם⁴⁷.

(46) תענית ד, א.

(47) ראה תו"א תצוה פג, א. ובכ"מ. וראה

גם לעיל ריש ע' 60. וש"נ.

(44) יבמות ט, א ("א"ל לוי לרבי כו' א"ל

כדמומה לי שאין לו מוח בקדקדו"). ועוד.

(45) שם, ו.

ועל זה באה ההוראה ופסק־דין ש"אל יפטר אדם מחבירו אלא מתוך דבר הלכה" — הלכה פסוקה דוקא, שבזה אין מקום לענין הישות שיכול לבוא מצד השקו"ט השכלית כו'.

ח. וכן הוא בנוגע להענין ד"יפטר אדם מחבירו" ביחס לאדם העליון:

כאשר האדם צריך לעבור מתנועה של כוונה לשמה (לשם הקב"ה) שבתחלת הלימוד, להמשך ועיקר הלימוד באופן של הבנה והשגה שכלית, שזהו"ע ד"יפטר אדם מחבירו" (כנ"ל ס"ב), הנה כדי שלא יתעה בדרכו מצד הישות שלו שירצה להעמיד על סברתו דוקא, ולא יהי' נוגע לו האמת, להודות על האמת לאחרי שנפלט מפיו ענין הפכי ("ער האָט זיך אַרויסגעכאַפּט מיט אַ פּאַרקערטן וואָרט") — צריך להיות המעבר מהכוונה לשמה להלימוד מתוך הבנה והשגה ("יפטר אדם מחבירו") מתוך הלכה פסוקה דוקא.

וע"ד המבואר בהמשך תרס"ו⁴⁸ בנוגע למעלת הלימוד לאסוקי שמעתא אליבא דהלכתא — לאחרי הקדמת יראת שמים אמיתית — שאז נוגע לו שפסק ההלכה יהי' באמת לאמיתו, ומתיירא ביותר שמא ח"ו לא יכוין לרצון העליון, ובמילא יהי' גם הלימוד בהבנה והשגה באופן שלא יהי' איכפת לו אם מסקנת ההלכה תהי' בהתאם להבנתו והשגתו או להיפך, ולא ירצה להעמיד על דעתו דוקא, ואם טעה בדבריו, יודה על האמת ויאמר "דברים שאמרתי לכם טעות הם בידי" (כלשון הגמרא⁴⁹), וכיו"ב.

ט. וזוהי גם ההוראה בנוגע להענין ד"יפטר אדם מחבירו" ביחס למעבר משמע"צ ושמח"ת לסדר העבודה ד"ויעקב הלך לדרכו"⁵⁰:

כאשר יוצאים משמע"צ ושמח"ת שאז נמצאים במעמד ומצב ד"יהיו לך לבדך ואין לזרים אתך"⁵¹, שאפילו הגוף ונפש הבהמית אינם במעמד ומצב של "זר", ועוברים לימות החול לעסוק במצוות הקשורים עם עובדין דחול, שאז לא עומדים בהדביקות שבה עמדו בשבת בראשית, ועאכו"כ בשמח"ת ושמע"צ — אזי צריכים ליפטר "מתוך דבר הלכה", הלכה פסוקה שהולכים בשליחותו של הקב"ה כדי למלא את רצונו של הקב"ה,

שלכן, לא נוגע כיצד מתקבל אצלו ("ווי קומט אויס באַ איס"),

43. וש"נ.

(48) ע' תו.

(51) משלי ה, יז. וראה תו"מ סה"מ תשרי

(49) שבת סג, ב. וש"נ.

(50) יוצא לב, ב. וראה סה"ש תרצ"ו ע' ע' פב. וש"נ.

בהבנתו והשגתו, ואפילו לא בהבנתו והשגתו בעת לימוד התורה — דאף שלימוד התורה צריך להיות בהבנה והשגה, הרי ביחד עם זה, יש בשמח"ת גם ענין השמחה שמתבטא דוקא בהריקוד ברגל, שאינו שייך לכל השקו"ט בהבנה והשגה, ומה שנמשך בו מהמוח שבראש הו"ע של הלכה פסוקה,

ועם בחינת הרגל — שהבנה והשגה אינו ענינה, כי אם הלכה פסוקה דוקא — יוצאים לסדר העבודה ד"ויעקב הלך לדרכו" במשך ימי החול של כל השנה.

י. ובנוגע לענינו:

דובר אשתקד⁵² בארוכה שאצל אלה שהם תושבי המקום, מתחיל הסדר ד"ויעקב הלך לדרכו" מיד במוצאי שמח"ת לאחר הבדלה, משא"כ אצל אלה שגלו ממקומם, מתחיל הסדר ד"ויעקב הלך לדרכו" כמה ימים לאחרי כן — כאשר נוסעים מהד' אמות שבהם היו במעמד ומצב שלא במקומם, למעלה מהטרדות והדאגות שרגילים בהם במשך ימות החול של כל השנה כולה, וחוזרים איש איש למקומו, על מנת למלא את שליחות המקום — שליחותו של הקב"ה, "שהוא מקומו של עולם"⁵³ — למטה מעשרה טפחים, בעובדין דחול.

וכיון שכאשר יהודים נפגשים יחדיו בכחו של כל יהודי להשפיע על חבירו ולהעמידו במעמדו ומצבו הוא — הרי בכחם של האורחים לפעול על תושבי המקום, אשר מבלי הבט על כך שכבר ערכו "הבדלה", וכבר עבר שבת באמצע, ולאחרי השבת עברו עוד כמה ימים שבהם הוצרכו תושבי המקום להתעסק ב"חומרי המקום כו"⁵⁴ (כמוזכר בהתוועדויות שלפנ"ז⁵⁵ המבואר בזה בתורת הבעש"ט שנמסרה ע"י אדמו"ר הזקן⁵⁶), ימשיכו עדיין לעמוד באווירה שנשפעת מהמעמד ומצב של שמע"צ ושמח"ת, עד כדי כך, שגם כאן (אצל תושבי המקום) יתחיל הענין ד"ויעקב הלך לדרכו" כפשוטו רק לאחרי שהאווירון של האורחים יתרומם למעלה מעשרה טפחים.

וכאשר עומדים לחזור איש איש למקומו — צריך לידע שאין זה ענין של פירוד ח"ו, אלא שצריך להיות "יפטר אדם מחבירו" כדי למלא

(55) שיחות: ש"פ נצבים תשכ"א בתחלתה (תו"מ חל"א ע' 237); ש"פ וילך שנה זו ס"ד (לעיל ע' 26).

(56) ראה סה"ש תש"ז ע' 151. וש"נ.

(52) שיחת יום ג', ד' מ"ח תשכ"א סי"ג ואילך (תו"מ חכ"ט ע' 190 ואילך).

(53) ב"ר פס"ח, ט.

(54) פסחים רפ"ד.

שליחותו של הקב"ה כל אחד בענינו, שלכן צריך כל אחד להיות בהמקום שבו יכול למצוא את הענין שבו צריך הוא למלא את השליחות של הקב"ה. ועל זה באה ההוראה "אל יפטר אדם מחבירו אלא מתוך דבר הלכה" — שכדי שגם כאשר נמצאים איש איש במקומו יומשך (לא רק הקירוב, אלא גם) האיחוד (באל"ף) והיחוד (כיו"ד) של (כל בני"י יחד, ועאכו"כ) אלה השייכים לאותו נשיא, לאותו לימוד, ולאותו אופן הנהגה ע"פ הדרכת תורת החסידות — צריכים ליפטר מתוך דבר הלכה, דהיינו, הלכה פסוקה שבהכרח להיות כרצונו של הקב"ה,

ואם רק מחליטים כן, אזי מתבטלים כל ההעלמות וההסתרים, ופועלים הענין ד"ויעקב הלך לדרכו" מתוך שמחה וטוב לבב, אשר השמחה מוסיפה בהצלחת מילוי השליחות, שתתמלא במהירות, ובמילואה ובשלימותה,

ועי"ז גורמים נחת רוח ביותר למעלה, וגם מוסיפים כח למעלה, כמדובר לעיל שבני"י נקראים "תמתי", כיון שבכחם לפעול ענין התמימות למעלה, וכפי שמוסיף הצמח-צדק⁵⁷ שבענין התמימות שנעשית ע"י פעולת בני"י למטה נכלל גם ענין השלימות שפועלים בני"י למעלה, אע"פ ש"אנת הוא שלימותא דכולא"⁵⁸,

והנחת-רוח שפועלים למעלה נעשה "ניחוח"⁵⁹ — שנמשך למטה מעשרה טפחים, ופועל תוספת הצלחה בלימוד התורה וקיום המצוות, ועי"ז נמשך גם תוספת ברכה בענינים דבני חיי ומזוני רויחי.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן הניגון "אנעים זמירות".]

* * *

יא. התחלת כללות הענין ד"יפטר אדם מחבירו" הוא מה"יפטר" שבשילוחה וירידתה של הנשמה לבירא עמיקתא:

הנשמה מצד עצמה היא במעמד ומצב ד"חי הוי' אלקי ישראל אשר עמדתי לפניו"⁶⁰, שהי' אצלה אלקות בפשיטות⁶¹, שהיתה עומדת בתכלית הביטול, או בעבודה דאהבה ויראה לאלקות, וענין זה הי' בפשיטות, שלא הי' לה שייכות כלל לענינים גשמיים;

ועי"ז שנעשה "יפטר אדם מחבירו" בירידת הנשמה לבירא

עמיקתא

57) ראה רשימות לתהלים (יהל אור) ע' ובכ"מ.

60) מ"א יז, א. ועוד (ראה לקו"ש חכ"ה וואילך).

58) תקו"ז בהקדמה (יז, רע"ב). ע' 147 הערה 53. וש"נ).

61) ראה לקו"ת פינחס עז, א. עז, א. (ראה סה"מ תשו"ע ע' 30. ועוד.

נעשה מעמד ומצב הפכי — שהמציאות והישות של העולמות היא בפשיטות, ואלקות הוא בהתחדשות⁶¹, ועד כדי כך, שבשביל ההבנה והשגה של נפש האלקית (בירידתה למטה) בעניני אלקות צריכה התורה להביא רא' ומשל למה הדבר דומה, למלך בשר ודם כו' — שזהו שינוי מן הקצה אל הקצה: קודם ירידתה למטה היתה הנשמה שייכת אך ורק לענינים של המלך הקב"ה, ואילו לאחר הירידה לבירא עמיקתא אינה יכולה לבוא להבנה והשגה בהמלך שלמעלה אלא ע"י משל ממלך בשר ודם.

וכשם שישנו כללות הענין ד"יפטר אדם מחבירו" בעת ירידת הנשמה למטה, כמו כן ישנו ענין זה בכל שנה ושנה, כידוע⁶² שבכל שנה ושנה חוזרים הדברים לקדמותם — שבמוצאי שמח"ת חוזר ונשנה הענין ד"יפטר אדם מחבירו", כמובן מדברי המדרש⁶³ בנוגע להיו"ט דשמיני-עצרת, "כמלך שזימן את בניו לסעודה לכך וכך ימים, כיון שהגיע זמנו להפטר, אמר, בני, בבקשה מכם עכבו עמי עוד יום אחד, קשה עלי פרידתכם", "נגלגל אני ואתה במה שתמצא .. בפר"א אחד ואיל אחד"⁶⁴.

וזהו גם מה שסיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר⁶⁵ ע"ד המנהג בליובאוויטש שבמוצאי שמח"ת היו מכריזים "ויעקב הלך לדרכו".

יב. ובענין זה ש"כיון שהגיע זמנו להפטר" אומר הקב"ה "קשה עלי פרידתכם" — ידוע הדיוק (המובא בכמה ספרים) שלכאורה ה' צריך לומר "קשה עלי פרידתינו"⁶⁶:

כיון שבזמן היו"ט נמצאים הקב"ה ובניו (המלך ובניו, או המלך ובנותיו⁶⁸) יחדיו, כמודגש גם בכך שהיו"ט הוא "זמן שמחתנו", שכולל את הקב"ה ובניו⁶⁹ — הנה כאשר מגיע הזמן שבו צריכה להיות הפרידה בין המלך ובנותיו, מתאים יותר הלשון "קשה עלי פרידתינו", הפירוד בין הקב"ה ובניו, בניגוד להענין ד"זמן שמחתנו", וא"כ, למה נאמר הלשון "קשה עלי פרידתכם"?

67) ראה גם שיחת ש"פ נח תשי"ז ס"י (תו"מ חי"ח ע' 186). וש"נ.

68) כנראה הכוונה לדברי המדרש (שהש"ר פ"ז, ב (ב)) "משל .. למלך שהיו לו בנות הרבה .. יום אחד באו כולם לשאול שלום המלך אביהם".

69) ראה לקו"ת דרושי שמע"צ פח, ד ואילך. ובכ"מ.

62) ראה תניא אגה"ק ס"ד. לקו"ת דרושי ר"ה נג, ד ואילך. נח, א ואילך. סידור (עם דא"ח) שער התקיעות רמו, ב ואילך. ובכ"מ. 63) הובא בפרש"י אמור כג, לו. וראה פרש"י פינחס כט, לו. 64) פינחס שם. 65) במדב"ר פכ"א, כד. 66) אג"ק שלו ח"א ע' קצד. וראה בהנסמן לעיל הערה 50.

ומבואר בזה, שבין הקב"ה לבנ"י אין אף פעם ענין של פרידה, ויתירה מזה, אפילו פירוד בין ישראל להקב"ה לא שייך מציאות כזו, אא"כ יש פירוד והעדר קירוב הלבבות בין בנ"י עצמם. ועז"נ "קשה עלי פרידתכם" — הפירוד שיש ביניכם, בין בנ"י עצמם.

יג. ויובן בהקדם המבואר במדרש "גדול השלום שאפילו ישראל עובדים ע"ז ושלום ביניהם אמר המקום כביכול איני יכול לשלוט בהן כיון ששלום ביניהם, שנאמר⁷⁰ חבור עצבים אפרים הנח לו⁷¹, ולכן, "דורו של אחאב (אף ש)כולן עובדי ע"ז היו, ו(אעפ"כ) ע"י שלא היו בהן דלטורין היו יוצאין למלחמה ונוצחין"⁷².

והיינו, שכאשר בנ"י נמצאים במעמד ומצב של שלום ואחדות, "כולכם"⁷³, הרי זה פועל נצחון במלחמה נגד האויבים כפשוטם, וסוכ"ס מגיע הזמן שמנצחים גם במלחמת היצר (וע"ד פתגם רבינו נשיאנו⁷⁴ שהקב"ה יתן לבנ"י כל טוב בגשמיות, ובנ"י יראו איך שביכלתם לעשות מגשמיות רוחניות).

והענין בזה — כמבואר בתורת אדמו"ר הזקן⁷⁵ בשם ר' אברהם המלאך על הפסוק⁷⁶ "ונאספו שמה כל העדרים", הלימוד שלמדים מסדר מערכות המלחמה, שכדי לנצח במלחמה צריכים להתקיף את מחנה האויב לא רק מרוח א', אלא מג' רוחות, ובלשון המאמר: "וזהו הנקרא אַטְאָקִירֶען". ועד"ז בעבודת ה', שכדי לנצח במלחמת היצר, צריכה להיות העבודה לא רק מצד מדה אחת, אלא הן מצד מדת האהבה והן מצד מדת היראה, והן מצד ענפיהם כו' (כהלשון בתניא⁷⁷), ועי"ז נעשית ה"מתקפה" ("דער אַטְאָק") באופן שבודאי מנצחים את היצר, ובלשון הכתוב שכאשר "ונאספו שמה כל העדרים", אז דוקא "וגללו את האבן מעל פי הבאר"⁷⁸.

ובנוגע לענייננו:

ידוע המבואר בהקדמה דספר התניא שיש נשמות ששרשן ממדת החסד, והנהגתן ג"כ להטות כלפי חסד, ויש נשמות ששרשן ממדת הגבורה וכו'. ומזה מובן, שכדי לנצח במלחמת היצר צריך להיות קירוב הלבבות לבנ"י בין אלה ששרש נשמתם מקו החסד עם אלה ששרש נשמתם מקו הגבורה.

כד אלול. ובכ"מ.

(70) הושע ד, יז.

(75) ראה תו"מ — רשימת היומן ע' שט.

(71) ב"ר פל"ח, ו.

וש"נ.

(72) ויק"ר פכ"ו, ב.

(76) ויצא כט, ג.

(73) ראה לקו"ת ר"פ נצבים. ובכ"מ.

(77) ספ"ג.

(74) ראה "היום יום" כז טבת. כט אדר"ש.

— הן אמת שישנו ענין ההתכללות שכל נשמה כלולה מכל הקוים, והיינו, שנשמה ששרשה מקו החסד יש בה גם מקו הגבורה, וענין זה מהוה קצת טיוע במלחמת היצר; אמנם, כדי שיהי' הנצחון בהקדם ובשלימותו, לא מספיקה התכללות הקוים שבכל נשמה בפני עצמה, אלא צריך להיות גם קירוב הלבבות והאחדות (היפך הענין ד"פרידתכם") בין יהודים שמצד שורש נשמתם נוטים הם לקו החסד (לא רק עם עוד יהודים ששורש נשמתם מקו החסד, אלא גם) עם יהודים שמצד שורש נשמתם נוטים הם לקו ההפכי.

אמנם, כאשר יש ענין של "פרידתכם", העדר השלום וקירוב הלבבות בין בני" — הרי זה מונע ח"ו את נצחון האויב כפשוטו, ומונע גם את הנצחון במלחמת היצר.

ועל זה אומר הקב"ה "קשה עלי פרידתכם", היינו, שהפירוד בין בני" "קשה" כביכול אפילו לגבי הקב"ה — כי, הקב"ה רוצה להשפיע כל טוב לבית ישראל, אך לפעמים צריכים להתחשב עם בית-דין של מעלה, כיון שהמקטרגים באים ומביאים את הענינים ד"פרידתכם" לפני ב"ד של מעלה, ואז ישנו ענין של קושי כביכול ("קשה עלי") למצוא דרכים כיצד למנוע את הפס"ד המתאים לפי ההנהגה כו'.

יד. ויש להוסיף בהענין ד"קשה עלי פרידתכם" — בעבודת האדם עצמו:

מובא בספרי חכמי וגדולי ישראל שכללות עבודת האדם נחלקת לשני סוגים של מצוות: מצוות שבין אדם למקום, ומצוות שבין אדם לחבירו. ופעולתן של המצוות — בפשטות — שהמצוות שבין אדם למקום פועלות את הקירוב בין ישראל לאביהם שבשמים, והמצוות שבין אדם לחבירו פועלות את הקירוב דבני" בינם לבין עצמם.

וזהו הדיוק "קשה עלי פרידתכם" — שעיקר הקושי למעלה הוא לא (כ"כ) הפירוד בין ישראל לסוג המצוות שבין אדם למקום, אלא העיקר הוא "פרידתכם", הפירוד בהמצוות שבין אדם לחבירו, כפי שרואים בטבע בני אדם שנקל יותר לפעול הידור בהמצוות שבין אדם למקום, מאשר בהמצוות שבין אדם לחבירו.

— מספרים⁷⁸ ששאלו פעם אצל א' מגדולי הרבנים, מהי הסיבה לכך שכאשר באים אל הרב עם שאלה על כשרותו של שור גדול ששווייו

(78) ראה ספר נחלי דבש (לבוב, תרצ"ב) ז, ב.

כמה וכמה זוזים של כסף, והרב פוסק שהשור אינו כשר, לא יעלה על דעתו של הקצב להרים קול צעקה ("אויפהויבן אַ ויצעקו"), או לדרוש מהרב שיחזור ויעיין בדין אולי יוכל להכשיר את השור; ולעומת זאת, כאשר שני צדדים באים לדין תורה בנוגע לסכום קטן, והרב פוסק לטובת צד אחד, הנה ברוב הפעמים מתחיל הצד השני לעורר צעקה ("מאַכן אַ ויצעקו"), היתכן שהרב פסק לטובתו של צד זה, בה בשעה שהיושר הוא לצדו הוא! והמענה לזה — ע"ד הצחות — שמצד תכונת הנפש נקל יותר להיזהר לסבול ההפסד שלו כל זמן שחבירו אינו מרויח מזה, אבל כאשר לא זו בלבד שנוטלים ממנו, אלא עוד נותנים זאת לחבירו — זה כבר יותר מדי עבור היצה"ר! ...

וענין זה יש לו שורש ומקור בקדושה (ככל הענינים דקליפה שיש להם שורש ומקור בקדושה) — כפי שמצינו בדין דהפקר ב"ד הפקר, שבכחו של ב"ד רק להוציא הדבר מרשותו של פלוני להיות הפקר, אבל להוציא מרשותו של פלוני ולהפקיר ותיכף ומיד לזכות לאחר — על זה לא חל הגדר דהפקר ב"ד הפקר⁷⁹. ומזה נשתלשל בקליפה תכונה הנ"ל שנקל יותר לסבול הפסד כאשר חבירו אינו מרויח מאומה כו', כבצחות הנ"ל, וכן נקל יותר לפעול בנוגע למצוות שבין אדם למקום מאשר במצוות שבין אדם לחבירו.

וזהו הדיוק "קשה עלי פרידתכם" — שעיקר הקושי הוא הפירוד בנוגע להמצוות שבין אדם לחבירו, ובעוונותינו הרבים רואים זאת במוחש כו'.

וכידוע גם פתגם אדמו"ר הזקן⁸⁰ אודות גודל הזהירות שצריכים להזהר מענין של מחלוקת ביתר שאת וביתר עוז, ועוד יותר צריכים להזהר ממחלוקת כזו ששני הצדדים חושבים שזהו מצד יראת שמים, וכפי שמוסיף אדמו"ר הזקן שעוד יותר צריכים להזהר ממחלוקת הקשורה עם ארץ ישראל, כיון שזהו דבר מסוכן ביותר ("גאַר געפערליך").

טו. והנה, בד בבד עם הודעת חז"ל שהקב"ה אומר "קשה עלי פרידתכם", באה גם העצה לכך — ע"י הקרבת קרבן ציבור בשמע"צ, "פר אחד איל אחד"⁶⁴, שבקרבן זה מתאחדים כל ששים ריבוא נש"י וענפיהם כו' באחדות שלימה.

(80) ראה אג"ק שלו ע' רג ואילך. ע' שלח ואילך. וראה גם אג"ק ח"ו ע' קצח. חכ"א ע' רפט. ועוד.

(79) ראה אנציק' תלמודית ערך הפקר ב"ד ס"ב (כרך י ע' צטרק). וש"נ. וראה גם תר"מ ח"א ע' 63.

ועד"ז משחרב בית המקדש, שגם אז ישנם כל הענינים ברוחניות — שכאשר באים משמע"צ ושמח"ת צריכים להיות חדורים בהכרה ש"כולם אגודה אחת לעשות רצונך בלבב שלם"⁸¹ לא רק בנוגע לסוג המצוות שבין אדם למקום, אלא "אגודה אחת לעשות רצונך בלבב שלם" גם בהמצוות שבין אדם לחבירו, כך, שגם כאשר מדובר אודות ענין גשמי למטה מעשרה טפחים, בהמה גשמית, פר ואיל, באים כל ששים ריבוא בני" להסכם אחד ולדעה אחת, והיינו, שמתאחדים יחדיו ע"י דבר גשמי. ואחדות זו, לא זו בלבד ששוללת את הענין ד"קשה עלי פרידתכם", אלא עוד זאת, שעל ידה ממשיכים את ענין האחדות בכל הענינים שבמשך כל השנה כולה.

ואז ישנה ההבטחה ש"יוצאין למלחמה ונוצחין", הן בנוגע למלחמה שיש לכאור"א בעסקיו ועניניו בין העמים, בעניני פרנסה כו', אשר, כיון ש"אתם המעט מכל העמים"⁸², יש צורך בענין של מלחמה, והן בנוגע למלחמת היצר ש"אקדמי" טעניתא"⁸³, כיון שבא לאדם י"ג שנה לפני היצ"ט, וטוען שהוא "מלך זקן"⁸⁴, שבא ל"עיר קטנה", "וסבב אותה ובנה עלי מצודים גו"⁸⁵ — נעשה הנצחון גם במלחמה זו, ע"י סיוע רב מלמעלה.

וכאמור, כל זה נעשה ע"י הקרבת "פר אחד איל אחד", היינו, עי"ז שנעשים "אגודה אחת.. בלבב שלם" גם בנוגע לענינים גשמיים, ועי"ז נעשה גם הפירוש הפנימי ד"לעשות רצונך" — שפועלים רצון חדש אצל הקב"ה שיומשך בטוב הנראה והנגלה בכל המצטרך לכל אחד ואחת מנפש ועד בשר, עד למטה מעשרה טפחים⁸⁶.

* * *

טז. מאמר (כעין שיחה) ד"ה לעושה נפלאות גדולות לכדו.
[לאחרי המאמר התחיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לנגן ניגון הקפות
לאביו הרלו"צ ז"ל].

81) נוסח התפלה דימים הנוראים. 82) ואתחנן ז, ז.
83) ראה זח"א קעט, ב. 84) קהלת ד, יג, ובקה"ר שם.
85) שם ט, יד. וראה נדרים לב, ב. 86) לאחרי השיחה אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א: אולי מישהו ינגן ניגון באופן של אתערותא דלעילא, ללא צורך בהוראת ציווי.